

Фрескописи – Јуриј Јурин

ЗИДНО СЛИКАРСТВО ХРАМА СВЕТОГ САВЕ У ГРАДУ БОРИСОВУ (БЕЛОРУСИЈА)

Сваки храм одражава литургијски живот Цркве кроз своју симболику, потчињену древним канонима.

Пројекат зидног сликарства храма Светог Саве, смештеног у згради Борисовске епархијске управе, заснива се на структурно-композиционим карактеристикама фресака Србије XIII-XIV века, које представљају велику вредност хришћанске уметности, познату у целом свету. Средњовековна Србија је наследница византијских традиција, где је дубока осмишљеност хришћанства нашла задивљујући израз у чистоти и одухотворености ликова, до данас сачуваних у њеном храмовном сликарству.

Наос

При разради пројекта осликавања домовног храма Борисовске епархијске управе основна пажња је била посвећена Светитељу Сави и светим његовим родитељима: на северном зиду наоса су приказани преподобни Симеон и Анастасија.

По периметру наоса представљене су сцене из житија Светитеља Саве: „Положење у епископа“, „Светитељ Сава мири браћу Вукана и Стефана“, „Извршење завета Преподобног Саве Освећеног“. Ови мотиви нису случајно изабрани.

Уз њихову помоћ је представљен човек кнежевског рода, који се одрекао земаљског царства и постао богомудри пастир, којег је Бог одредио да буде глава Српске Цркве.

На слици, где је приказано помирење браће, Светитељ Сава успоставља слогу међу зараћенима, испуњавајући заповест Христову: „Блажени миротворци“ (Матеј 5:9). Ако уопштимо, ово је симбол мирног решења конфликта како у кући сваког верника, тако и на државном нивоу.

На западном зиду је смештена композиција „Извршење завета Преподобног Саве Освећеног“. Овде, у иконографском пространству, где одсуствује тварно време, сусрећу се два подвижника: Светитељ Сава Српски и Преподобни Сава Освећени, који је заповедио да се преда лик Пресвете Богородице, зване „Млекопитатељица“ и пастирски штап његовом имењаку. На фресци је показан

њихов сусрет у Царству Небеском и симболичан земаљски „сусрет“ у породици Саве Освећеног. Иначе, у овом манастиру се подвизавао такође и Преподобни Јован Дамаскин, познат заштитник иконопоштовања. Своју породичну светињу – икону Богородице „Тројеручице“ – преподобни, по узору на игумана, завештао је да преда Светитељу Сави Српском. Можда је ово својеврсно предзнамење за Србију, које ће из тог разлога да постане место стварања фресака познатих у целом свету по својој лепоти и одухотворености.

На почасном месту, под јужним сводом, постављена је и сама икона Пресвете Богорице „Тројеручице“, која композиционо обједињује пространство наоса храма већ као светиња Афона. Над иконом Богородице по своду је смештено пет медаљона. На врху су ликови Светих Исаија, Давида и Даниила, познатих по својим пророчанствима о Пресветој Богородици и Рођењу Спаситеља. Два нижа медаљона представљају ликове српских светаца – мученика Авакума и краља Стефана Дечанског, за време којег је подигнут Манастир Високи Дечани. Заправо, фреске овог манастира су постале основа олтарних композиција нашег храма Светог Саве у граду Борисову.

Олтар

На источном зиду олтара храма, за престолом, налази се композиција „Литургија Светих Јована Златоустог и Василија Великог“. Ред представљених светитеља је продужен на бочним зидовима: на северној – ликовима Светитеља Николаја Чудотворца и Спиридона Тримифунтског, на јужној – Светитеља Атанасија и Кирила Александријских у ни-

жем регистру, Јована Милостивог, Григорија Богослова, Кирила Туровског, Нектарија Егинског у горњем регистру.

У северној ниши се налази лик пророка Мојсија, који скида сандалу пред Неопалимом купином, што је упоредиво са чудом Причешћа: човек се може опалити, али не може сагорети од додира са Светим Даровима.

На своду олтара у медаљонима је смештен лик Пресвете Богородице „Знамење“, који се именује у грчкој традицији као „Платитера“, овде су представљени и архангели Михаило и Гаврило – са северне и јужне стране, а такође слика Свете Тројице на западној страни свода.

Цео храм је по зидовима и сводовима украшен орнаментима, који су традиционални за средњовековну српску фреску. То даје иконописима свечаност и обједињује све композиције слике у јединствено симболичко пространство.

Веза са Белорусијом

Храм Светога Саве се налази у древном белоруском граду Борисову, основаном 1102. године. Основао га је кнез Борис Всеславич, стриц заштитнице белоруског народа – Преподобне Јевфросиније, Игуманије Полоцке.

Слично томе, како Срби узносе своје молитве Светитељу Сави, Белоруси се обраћају Светој Просветитељки Јевфросинији. Њен лик, а такође лик Преподобног Теодора Острошког, смештени на бочним стубовима поред преграде олтара, постали су део иконостаса и његов продужетак у виду локалног реда. Преподобни Теодор Острошки је предак знаменитих кнежева Острошких, поборника Православља,

који су подржали прве белоруске штампаре Франциска (Георгија) Скорину и Ивана Федорова. Као и у Царству Небеском, на зидовима Храма иконе светих, блиских по духу и значају за наше народе, налазе се једни поред других.

Сви натписи у храму су исписани графиком чију основу чине штампарски знакови из Библије Франциска (Георгија) Скорине, одштампане исте године (1519) са издањем „сербуле“, прве српске богослужбене књиге првог српског штампара Божидара Вуковића.

Од светаца, који су у нашој земљи синули, представљен је и лик Светитеља Кирила Туровског, „руског Златоустог“. У наосу је смештен лик

кнеза Бориса, оснивача града Борисова.

У храму Светог Саве, српски и белоруски свеци су, иако раздвојени даљином и земаљским временом, уједињени у литургијском времену у јединственом служењу једном циљу — молитви и заступништву за словенске народе пред Господом.

Превела с руског Дајана Лазаревић